

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглядаються питання управління фінансовим станом підприємств рибного господарства України. Визначено показники, що дають повну і розгорнуту характеристику результативності фінансової діяльності. Виконано аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості. Запропоновано низку заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємств рибного господарства України.

Ключові слова: управління, фінансовий стан, оцінка, аналіз, ефективність.

У нормативно-законодавчих джерелах сучасної України рибне господарство розглядається як галузь економіки, завданнями якої є вивчення, охорона, відтворення, вирощування, використання риби та інших водних живих ресурсів, їх вилучення (вилов, добування, збирання) та переробка з метою одержання харчової, кормової, медичної та іншої продукції для задоволення потреб населення [5].

Рибне господарство України є четвертою за значенням галуззю аграрного сектору України після землеробства, тваринництва та лісового господарства. У ньому функціонує кілька профільних підгалузей: океанічний виллов риби та виллов у внутрішніх морських водах і водоймах (річках, озерах, ставках). 70 % загального промислу забезпечується в межах Атлантичного океану, оскільки з 25-30 видів чорноморських риб промислове значення на сьогодні зберігають лише шість [5].

У наш час стан рибної галузі в Україні досягнув критичної точки. У 2010 р. обсяг вилову риби був зафіксований у розмірі 134,579 тис. т, що склало близько 1 % сукупного вилову країн СНД [6].

При цьому на українському ринку 75% рибної продукції – імпортна, а всього 25% – вітчизняна. У 2010 р. в Україну завезли 403,738 тис. т риби і морепродуктів вартістю \$ 471,2 млн. Основними постачальниками риби в Україні є: Норвегія, на яку припадає 46 % від загального обсягу імпорту, В'єтнам (10 %) і Ісландія (8 %) [6].

За прогнозами аналітиків, Україна залишатиметься імпортозалежною країною ще як мінімум протягом декількох років. У 2010-2015 рр. буде зберігатися тенденція до збільшення імпортних поставок російських та білоруських консервів, пресервів з риби та морепродуктів. Активність будуть виявляти і виробники рибної консервації з азіатських країн – Китай, Таїланд, В'єтнам [5].

Негативними моментами розвитку рибного господарства України на сучасному етапі можна вважати:

- державні інвестиції в основний капітал підприємств вітчизняного рибного господарства в середньому складають 0,05 % від загальної суми, що надходить в аграрний сектор економіки [6];
- старіння рибпромислового флоту (на сьогодні в галузі збереглося близько 400 суден, середній вік

яких становить 20 років, а технічне зношення понад 80 %) [6];

- триразове перевищення споживання обсягу імпортової риби в Україні над вітчизняною;
- девальвація національної валюти, що стимулює експорт риби і морепродуктів.

Поряд з цим можна зазначити позитивні моменти розвитку ринку рибної продукції України:

- харчова та біологічна цінність риби та морепродуктів значною мірою перевищує біологічну цінність м'яса. Крім того, її вартість на ринку значно нижча;
- оскільки внутрішні водойми України через брак обігових коштів рибних господарств заповнюються мальком всього на 20-25 %, існує потенційна можливість збільшення обсягу вилову в 4-5 разів;
- наявність стійкого інтересу до приватизації рибних господарств (наприклад, у 2010 р. 10 рибних господарств Донецького рибкомбінату були придбані Донкредитінвестбанком);
- місткість рибного ринку України становить \$ 1-1,5 млрд., з яких 25 % припадає на вітчизняного виробника [6].

Відповідно, вітчизняна рибна галузь має величезний потенціал, та на сьогодні за рахунок власного вилову і риборозведення Україна спроможна задовольнити потреби вітчизняних споживачів тільки на 200-300 тис. т щорічно, у той час, як сумарна річна потреба українців у рибній продукції та інших морепродуктах становить приблизно 1 млн. Т. [6].

У зв'язку з цим питання грамотного формування та використання фінансових ресурсів стають актуальними для підприємств рибної галузі в сучасних умовах господарювання.

Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку [2, с. 146].

У процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відбувається безперервний процес кругообігу капіталу, змінюються структура засобів і джерел їх формування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, – фінансовий стан підприємства, зовнішнім виявом якого виступає платоспроможність [3, с. 146].

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

Базою аналізу роботи є підприємства - представники риболовецьких колгоспів і рибокомбінатів, а саме: ПАТ «Керченський рибокомбінат» (далі у тексті ПАТ «КРК») і

риболовецький колгосп «1 Травня».

Оскільки значення і сутність фінансової стійкості виявляється в її показниках, то для оцінки характеристики фінансової стійкості необхідно розрахувати певні показники. Проведемо аналіз фінансової стійкості за методикою, наведеною у автора Савицької Г.В. у навчальному посібнику «Економічний аналіз діяльності підприємства» [4, с. 574-584]. Результати аналізу запропоновано в таблиці 1.

Таблиця 1. Показники, що характеризують абсолютну і відносну фінансову стійкість ПАТ «КРК» та риболовецького колгоспу «1 Травня» за 2009-2010 рр.

Показники	ПАТ «КРК»		Риболовецький колгосп «1 Травня»	
	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.
Абсолютні показники фінансової стійкості, тис. грн.				
Наявність власного оборотного капіталу	-3006	-4677	515	-155
Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат	-3006	-4677	515	-155
Надлишок (нестача) власного оборотного капіталу	-13696	-16899	-2249	-4737
Надлишок (недолік) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат	-4275	-5762	862	610
Надлишок (нестача) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат	-3925	-5217	1454	1945
Відносні показники фінансової стійкості				
Коефіцієнт забезпечення матеріальних витрат власними коштами	-2,4	-4,34	0,74	-0,24
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,47	-0,73	0,12	-0,73
Коефіцієнт стабільності структури оборотних коштів	3,01	4,1	1,67	2,16
Коефіцієнт накопичення амортизації	0,44	0,44	0,73	0,76
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,56	0,56	0,27	0,24
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат характеризують стійкість підприємства	-2,09	-3,81	0,8	-0,2

Аналізуючи абсолютний показник фінансової стійкості – наявність власного капіталу, помітно, що у комбінату за цим показником наявна нестача, яка до того ж постійно збільшується, а саме – у 2009 р. – 3006,0 тис. грн., у 2010 р. – -4677,0 тис. грн. Схожа ситуація спостерігається в рибколгоспі, так у 2009 р. – 515 тис. грн., у 2010 р. – 155 тис. грн.

За наявністю власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат спостерігалася наступна тенденція – у 2009 р. – 3006,0 тис. грн., у 2010 р. – 4677,0 тис. грн. Несприятливим є те, що 2009 – 2010 рр. характеризуються відсутністю власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат. Що ж стосується рибколгоспу, то ситуація трошки краща, бо у 2009 р. були власні і довгострокові позикові джерела – 515 тис. грн., 2010 р. – 155 тис. грн.

Розмір нестачі власного оборотного капіталу у ПАТ «КРК» склав – у 2009 р. – 13696,0 тис. грн., у 2010 р. – 16899 тис. грн. У рибколгоспі «1 Травня» схожа ситуація, так у 2009 р. – 2249 тис. грн., 2010 р. – 4737 тис. грн. Видно, що спостерігається гостра нестача власного оборотного капіталу в обох розглянутих випадках.

Приблизно така ж тенденція і за показником «нестача власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат». Його розмір у ПАТ «КРК» склав у 2009 – 2010 рр. – 4275,0 та -5762,0 тис. грн. відповідно, а що стосується рибколгоспу, то тут спостерігається протилежна тенденція, так у 2009 р. – 862 тис. грн., 2010 р. – 610 тис. грн.

Аналізуючи показник загальної величини основних

джерел формування запасів і витрат ПАТ «КРК», бачимо, що нестача спостерігається у 2009 р. – 3925,0 тис. грн., а у 2010 р. – 5217,0 тис. грн. На підприємстві «1 Травня» з кожним роком цей показник тільки зростає і склав у 2009 р. – 1454 тис. грн., 2010 р. – 1945 тис. грн.

Показники відносної фінансової стійкості характеризуються наступними тенденціями. Коефіцієнт забезпечення матеріальних витрат власними коштами, що показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами, склав у 2009 р. – 2,40, у 2010 р. – 4,34, а в рибколгоспі – у 2009 р. – 0,74, 2010 р. – 0,24. Оптимальний розмір цього коефіцієнта – (0,5 – 0,6), отже, матеріальні запаси не покриті власними коштами достатньою мірою.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує ступінь мобілізації власного капіталу: у ПАТ «КРК» склав у 2009 р. – 0,47, у 2010 р. – 0,73, у рибколгоспі «1 Травня» в 2009 р. – 0,12, 2010 р. – 0,06. Ці показники показують, що частина власного капіталу знаходиться в обороті, причому в тій формі, яка дає можливість вільно маневрувати цими засобами. Ступінь мобілізації власного капіталу ПАТ «КРК» та рибколгоспу «1 Травня» надмірно мала, бо мінімальним прийнято вважати розмір показника рівний – 0,3, а оптимальний не менше – 0,5.

Коефіцієнт стабільності структури оборотних коштів характеризує частку активів, сформованих за рахунок власних коштів. У ПАТ «КРК» рівень цього коефіцієнта склав – у 2009 р. – 3,01, а у 2010 р. – 4,10. Чим вищий цей показник, тим ефективніше працює підприємство.

Коефіцієнт накопичення амортизації показує інтенсивність накопичення коштів для оновлення основного капіталу. На досліджуваних підприємствах цей показник склав у 2009 – 2010 рр. – 0,44, 0,44 у ПАТ «КРК» і у 2009 – 2010 рр. – 0,73, 0,76 у рибколгоспі «1 Травня». Збільшення цього показника прив'язане до збільшення терміну експлуатації обладнання.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів характеризує достатність накопичення амортизаційних відрахувань для подальшого оновлення і заміни нематеріальних активів та обігових коштів. Цей коефіцієнт склав у 2009 р. – 0,56, у 2010 р. – 0,56 у ПАТ «КРК» і у 2009 р., 2010 р. – 0,27, 0,24 у рибколгоспі «1 Травня».

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат характеризує ринкову фінансову стійкість підприємства. Він склав у ПАТ «КРК» у 2009 р. – 2,09, у 2010 р. – 3,81, а у рибколгоспі «1 Травня» у 2009 – 2010 рр. – 0,8, -0,2 відповідно. Оптимальний розмір цього показника – більше одиниці, а чим ближчий він до нуля,

тим ступінь банкрутства вищий.

Проаналізувавши фінансовий стан підприємств рибної галузі, можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Для виходу з кризи і подальшого розвитку необхідна розробка програми фінансового оздоровлення підприємства, яка міститиме як план кардинальних змін у діяльності підприємства, так і вирішення проблеми боргових зобов'язань.

2. Платоспроможність і стійкість фінансового стану може бути далі підвищена шляхом: прискорення оборотності капіталу в поточних активах, у результаті чого відбудеться відносно його скорочення на 1 грн. товарообігу; визначення мінімально необхідної потреби в грошових активах для здійснення поточної господарської діяльності; створення умов для отримання довгострокових кредитів і позик;

3. Особливу роль для покращення фінансового стану може відігравати маркетингова діяльність, яка дасть можливість для пошуку нових ринків збуту та покупців.

Список літератури

1. Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року [Електронний ресурс] : закон України від 19 лютого 2004 року № 1516-IV. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/L_doc2.nsf/link1/ed_2004_02_19/JD2NQ00G.html#.
2. Баканов, М. И. Теория анализа хозяйственной деятельности : [учебник] / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 400 с.
3. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент : [учебный курс] / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2009. – 380 с.
4. Савицкая, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : [учебное пособие] / Г. В. Савицкая. – К.: Знання, 2005. – 662 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fish.cv.ua>.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fishindustry.net>.
6. Клементьева, О. Ю. Финансовый стан підприємства та його прогнозування. – [Електронний ресурс] : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О. Ю. Клементьева ; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2008. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/finansovyi-stan-pidpryemstva-ta-yoho-prohnozuvannja.html>.
7. Костирко Р. О. Финансовый анализ [Текст] : [навчальний посібник] / Р. О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
8. Основи фінансового аналізу [Текст] : [навчальний посібник] / Я. І. Єлейко, О. М. Кандибка, М. Л. Лапішко, Т. С. Смовженко. – Львів: Львівський банківський інститут національного банку України, 2009. – 141 с.
9. Дикань, В. Л. Диагностика фінансового стану підприємства : [навчальний посібник] / В. Л. Дикань, А. С. Козинець, В. Є. Чупир ; Українська держ. академія залізничного транспорту. — Х.: УкрДАЗТ, 2009. — 150с.

РЕЗЮМЕ

Демчук Олег

Актуальные проблемы управления финансовым состоянием предприятий рыбного хозяйства Украины в современных условиях

В работе рассмотрены вопросы управления финансовым состоянием предприятий рыбного хозяйства Украины. Определены показатели, дающие полную и развернутую характеристику результативности финансовой деятельности. Выполнен анализ абсолютных и относительных показателей финансовой устойчивости. Предложен ряд мероприятий по улучшению финансового состояния предприятий рыбного хозяйства Украины.

RESUME

Demchuk Oleg

The estimation of development of the fish branch enterprises in modern conditions

The questions of estimation of development of the fish branch enterprises are considered. Indexes that give the most complete and unfolded description of effectiveness of financial-economic activity are determined. The analysis of absolute and relative indicators of financial stability, liquidity and solvency are made. A number of actions for improvement of a financial condition of the enterprises of fish branch of Ukraine are offered.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2012 р.